IHMISKAUPAN UHRIEN AUTTAMISJÄRJESTELMÄ

TILANNEKATSAUS

1.1.—30.6.2017

Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän asiakasmäärä on vuoden 2017 alkupuolella jatkanut kasvuaan. Kesäkuun 2017 loppuun mennessä auttamisjärjestelmään on otettu yhteensä 55 uutta asiakasta, joista kuusi on ollut alaikäisiä asiakkuuden alkaessa. Kokonaisuudessaan auttamisjärjestelmässä on vuoden 2017 puolivälissä 269 henkilöä, joista 202 varsinaisia ihmiskaupan uhriksi joutuneita henkilöitä ja 67 täysi-ikäisten uhrien avun tarpeessa olevia lapsia.

Auttamisjärjestelmään otettujen uusien asiakkaiden taustassa on edelleen nähtävissä vuoden 2015 turvapaikanhakijoiden laajamittainen maahantulo. Uusista asiakkaista 41 on ollut turvapaikanhakijataustaisia henkilöitä, ja suurin osa heistä on joutunut ihmiskaupan uhriksi ulkomailla. 16 auttamisjärjestelmään ohjautuneen henkilön kohdalla rikos on tapahtunut Suomessa. Suomessa tapahtuneissa rikoksissa on ollut kysymys pääasiassa työvoiman hyväksikäytöstä.

Auttamisjärjestelmän tilannekatsauksessa käydään läpi sen laatimia tilastoja ajalta 1.1.–30.6.2017. Auttamisjärjestelmän tilastoissa näkyvät ainoastaan sen piiriin ohjautuneet mahdolliset ihmiskaupan uhrit.

Seuraava, koko vuoden 2017 kattava tilannekatsaus julkaistaan tammikuussa 2018.

JOUTSENON VASTAANOTTOKESKUS
Läykäntie 53, 54190 Konnunsuo
Päivystys / ihmiskauppa: 02954 63177
Vaihde: 02954 60411
Faksi: 02954 11799

JOUTSENO FÖRLÄGGNING
Läykäntie 53, 54190 Konnunsuo
Jour / människohandel: 02954 63177
Vaxel: 02954 60411
Fax: 02954 11799

JOUTSENO RECEPTION CENTRE
Läykäntie 53, FI-54190 Konnunsuo, Finland
Duty phone / trafficking: +358 2954 63177
Switchboard: +358 2954 60411
Fax: +358 2954 11799

AUTTAMISJÄRJESTELMÄÄN UUDET ASIAKKUUDET 1.1.-30.6.2017

Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmään on 30.6.2017 mennessä otettu yhteensä 55 uutta henkilöä. Näistä henkilöistä alaikäisiä auttamisjärjestelmään otettaessa on ollut kuusi. Vastaava luku vuoden 2016 kesäkuussa on ollut 42 henkilöä, joista seitsemän on ollut alaikäisiä.

UUDET ASIAKKAAT (55)

Tarkasteluajanjaksona auttamisjärjestelmään otetuista henkilöistä sekä naisten että miesten osuus on lähennellyt 50 % uusien asiakkaiden määrästä. Auttamisjärjestelmään on otettu vuoden 2017 aikana 28 naista ja 26 miestä. Verrattuna vuosien 2015 ja 2016 samana ajankohtana tehtyyn tilastoon, miesten määrä uusista asiakkaista on kasvussa, sillä esimerkiksi 1.1.–30.6.2016 tilannekatsauksessa miesten määrä uusista asiakkaista on ollut noin 33 %. Naiset ovat kuitenkin edelleen enemmistönä sekä uusien asiakkaiden että auttamisjärjestelmän kaikkien asiakkaiden joukossa. Auttamisjärjestelmään on vuoden 2017 aikana otettu myös ensimmäistä kertaa muuta sukupuolta oleva henkilö.

Tyypillinen ihmiskaupan uhri on 1.1.–30.6.2017 tilastoinnin perusteella joko seksuaalisen hyväksikäytön uhriksi joutunut nainen tai työvoiman hyväksikäytön uhriksi joutunut mies. Seksuaalisen hyväksikäytön uhriksi joutunut nainen on useimmiten kotoisin Länsi- tai Itä-Afrikasta. Yleisimmin uhriksi joutuneet naiset ovat kotoisin joko Nigeriasta tai Somaliasta. Aikaisempien tilannekatsausten mukaisesti nigerialaiset naiset joutuvat yleensä pakotetuksi prostituutioon Etelä -Euroopan maissa. Afrikkalaisnaisten seksuaalista hyväksikäyttöä on tapahtunut kuitenkin myös Suomessa ja heitä on ohjautunut auttamisjärjestelmään.

Noin neljäsosa tarkasteluajanjaksona auttamisjärjestelmään ohjautuneista miehistä on kohdannut seksuaalista hyväksikäyttöä. Miehistä suurimmassa riskissä joutua seksuaalisen hyväksikäytön uhriksi auttamisjärjestelmän asiakkuuksien valossa näyttävät olevan Keski-Aasiasta kotoisin olevat nuoret miehet ja pojat ja Lähi-idästä kotoisin olevan miehet. Osa seksuaalisesta hyväksikäytöstä on tapahtunut Suomessa joko ulkomaalaisten tai suomalaisten henkilöiden toimesta.

Noin 40 % eli yhteensä 22 henkilöä auttamisjärjestelmän uusista asiakkaista on joutunut työvoiman hyväksikäyttöön liittyvän ihmiskaupan uhriksi. Näistä uhreista noin 64 % on ollut miehiä tai poikia. Työperäisen hyväksikäytön ja pakkotyön muodot vaihtelevat auttamisjärjestelmän tilastojen valossa sukupuolen mukaan. Miehet joutuvat usein työvoiman hyväksikäytön uhreiksi ravintola– rakennus– tai tehdastyössä, kun taas naisten hyväksikäyttö liittyy yleensä kodinhoitotyöhön. 12 tapauksessa työvoiman hyväksikäyttö on tapahtunut Suomessa. Suurin osa työvoiman hyväksikäyttöön liittyvän ihmiskaupan uhreista on kotoisin Itä-, Kaakkois- ja Etelä-Aasiasta.

Muun ihmiskaupan muotojen - esimerkiksi rikollisuuteen pakottamisen, pakkoavioliiton ja siihen myymisen, ja lapsisotilaaksi pakottamisen - määrä ei näyttäisi tarkasteluajanjakson perusteella olevan merkittävästi kasvamassa. Auttamisjärjestelmän tilastojen valossa suurin osa muista ihmiskaupan muodoista tapahtuu edelleen Suomen ulkopuolella, mutta esimerkiksi rikollisuuteen pakottamista ja pakkoavioliiton kaltaisia olosuhteita on vuoden 2017 aikana ilmennyt myös Suomessa.

Uudet asiakkaat ja uusien asiakkaiden alaikäiset lapset (55)

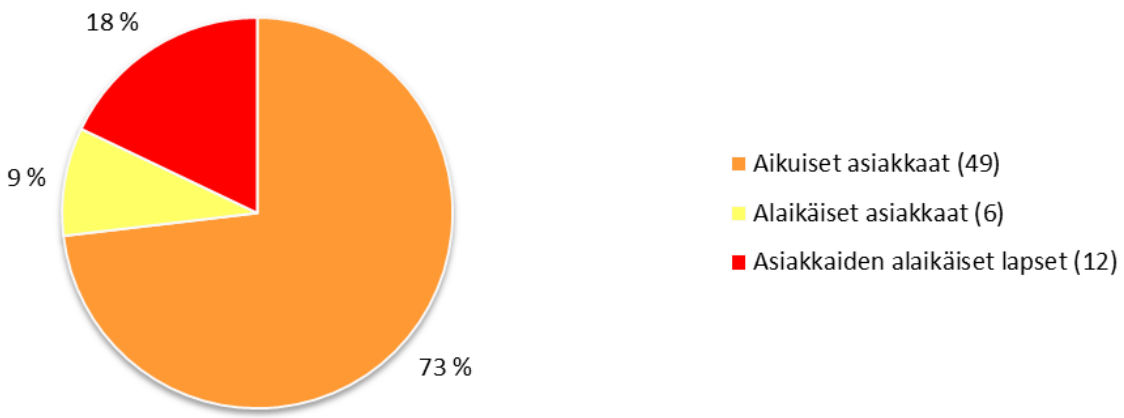

ALAIKÄISET UHRIT JA UHRIEN ALAIKÄISET LAPSET

Auttamisjärjestelmään on ajalla 1.1.–30.6.2017 ohjautunut kuusi alaikäistä ihmiskaupan uhriksi joutunutta henkilöä. Auttamisjärjestelmän alaikäiset asiakkaat ovat poikkeuksetta joutuneet ihmiskaupan uhriksi ulkomailla. Alaikäiset ihmiskaupan uhrit ovat usein alttiina eri ihmiskaupan muodoille, esimerkiksi työvoiman hyväksikäytölle, ja väkivallalle. Hyväksikäyttäjänä voi toimia perheenjäsen, perhetuttu tai ulkopuolinen vaikutusvaltainen henkilö. Osa auttamisjärjestelmään ohjautuneista henkilöistä on joutunut ihmiskaupan uhreiksi alaikäisenä, mutta auttamisjärjestelmän asiakkuuden alkaessa he ovat olleet täysi-ikäisiä. Nämä henkilöt on tilastoitu aikuisiksi.

Auttamisjärjestelmään on vuoden 2017 aikana ohjautunut muutamia henkilöitä, jotka on alaikäisinä pakotettu sotilaaksi. Osa auttamisjärjestelmään ohjautuneista lapsisotilaista ovat taistelleet pakotettuna esimerkiksi Syyriassa.

Auttamisjärjestelmä on kerännyt tilastotietoa vuoden 2016 alusta alkaen myös auttamisjärjestelmään otettujen ihmiskaupan uhrien alaikäisten lasten määrästä. Auttamisjärjestelmän asiakkaiksi ohjautuvien henkilöiden Suomessa olevilla lapsilla on usein tarve erityiselle avulle vanhemman uhriksi joutumisen vuoksi. Myös auttamisjärjestelmän asiakkuuden aikana asiakkaalle syntyvä lapsi voidaan hänen huoltajan suostumuksella ottaa auttamisjärjestelmään. Vuoden 2017 aikana auttamisjärjestelmään on otettu 12 täysi-ikäisen asiakkaan alaikäistä lasta. Alaikäiset lapset mukaan lukien auttamisjärjestelmään on 1.1.–30.6.2017 otettu yhteensä 67 henkilöä.

Asiakkaiden alaikäisiä lapsia ei ole tilastoitu uusia asiakkaita koskeviin tilastoihin.

TURVAPAIKANHAKIJATAUSTAISTEN ASIAKKAIDEN MÄÄRÄN KASVU JATKUNUT

Auttamisjärjestelmään otettujen turvapaikanhakijana Suomessa oleskelevien henkilöiden määrä on jatkanut tasaista kasvuaan vuoden 2017 alkupuolella. Auttamisjärjestelmään otetusta 55 henkilöstä 41 on hakenut Suomesta turvapaikkaa. Suurin osa turvapaikanhakijoista on joutunut ihmiskaupan uhriksi Suomen ulkopuolella, mutta joidenkin turvapaikanhakijoiden kohdalla hyväksikäyttö on tapahtunut Suomessa. Auttamisjärjestelmään ei ole vuoden 2017 aikana otettu yhtään turvapaikanhakijana oleskellutta henkilöä, joka olisi kadonnut viranomaisilta tai olisi jäänyt Suomeen ilman laillista oleskeluoikeutta.

Vuoden 2017 aikana auttamisjärjestelmään otetut asiakkaat edustavat 20 eri kansalaisuutta. Kansallisuuksista tarkasteluajanjaksona edustetuin on ollut Afganistan. Afgaaneja otettiin auttamisjärjestelmään kaikkiaan 11 Afganistanista kotoisin olevat henkilöt ovat joutuneet tasaisesti sekä seksuaalisen, työvoiman hyväksikäytön että muiden ihmiskaupan muotojen, erityisesti lapsisotilaaksi pakottamisen, uhreiksi. Suurimmat kansalaisuusryhmät ovat pysyneet pitkälti samoina vuoden 2016 tilannekatsauksiin verrattuna, vaikka ryhmien järjestys uusien asiakkuuksien valossa on vaihdellut. Auttamisjärjestelmään ei ole 1.1.–30.6.2017 välisenä aikana ohjautunut suomalaisia henkilöitä.

Sukupuolijakauma: uudet asiakkaat (55)

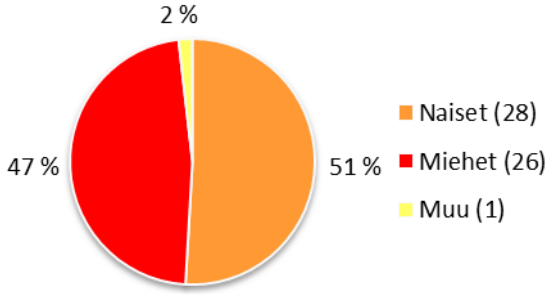

Uhriutumistyyppi: uudet asiakkaat (55)

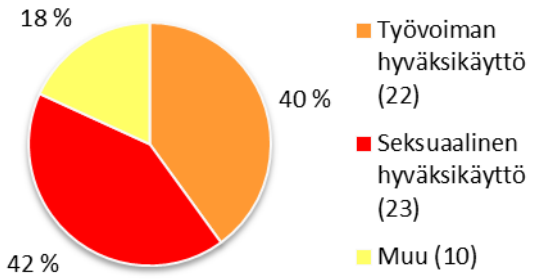

Uhriutumistyyppi: naiset ja tytöt (28)

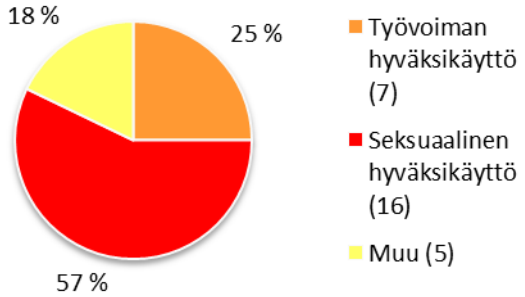

Uhriutumistyyppi: miehet ja pojat (26)

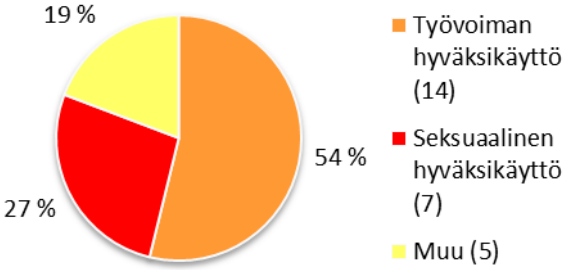

Turvapaikanhakijoiden osuus uusista asiakkaista (41/55)

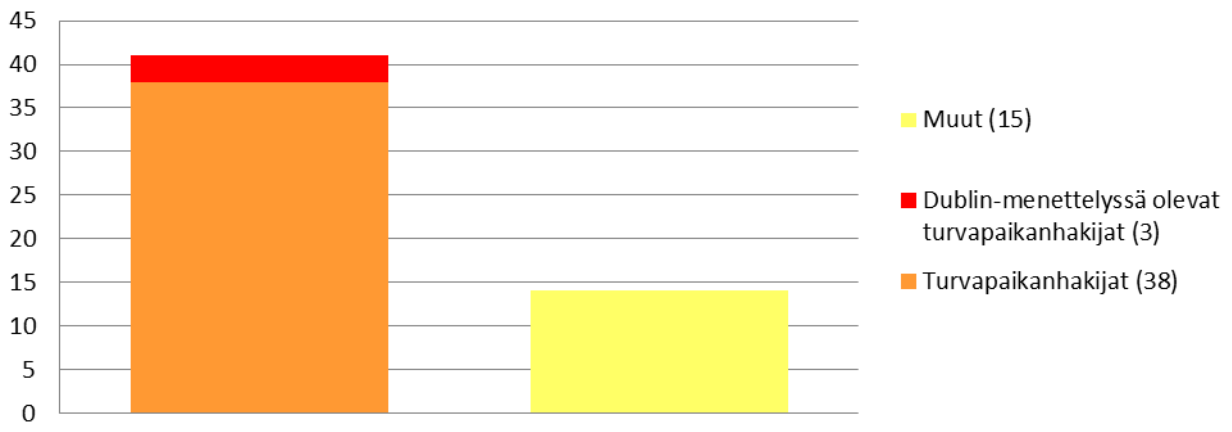

16 HENKILÖÄ EPÄILTY JOUTUNEEN IHMISKAUPAN UHRIKSI SUOMESSA

Yhteensä 16 henkilön on epäilty tarkastelujaksona joutuneen ihmiskaupan uhriksi Suomessa joko suomalaisen tai ulkomaalaisen henkilön toimesta. Vertailujaksona vuoden 2016 alkupuoliskolla vastaava luku on ollut 11 henkilöä, kun taas koko vuoden 2016 aikana auttamisjärjestelmään on ohjautunut 43 henkilöä, joiden kohdalla ihmiskauppaan viittaava hyväksikäyttö on tapahtunut Suomessa.

Auttamisjärjestelmään ohjautuu edelleen pääasiassa Suomessa työvoiman hyväksikäyttöön liittyvän ihmiskaupan uhreiksi joutuneita henkilöitä. Auttamisjärjestelmään on tullut asiakkuuteen otettujen henkilöiden lisäksi ilmoituksia useasta työvoiman hyväksikäyttöön viittaavasta tapauksesta, jossa kyse ei kuitenkaan ole ollut ihmiskaupasta. Tyypillisesti nämä ilmoitetut tapaukset ovat koskeneet ulkomaalaisten henkilöiden rekrytointia Suomeen joko tekemään työtä, jota ei ole olemassa tai jossa luvatut työtunnit eivät vastaa todellisuutta. Näissä tapauksissa rekrytoidut henkilöt ovat usein maksaneet rekrytoijalleen suuria summia matkastaan ja viisumeistaan päästäkseen Suomeen töihin esimerkiksi maatiloille, kasvimaille tai ravintoloihin. Joissakin tapauksissa suomalaiset työnantajat eivät ole tietoisia työntekijöille rekrytointivaiheessa annetuista lupauksista tai heidän maksamistaan ”hallinnollisista kuluista”. Auttamisjärjestelmä on ohjannut näitä henkilöitä tekemään asiastaan poikkeuksetta ilmoituksen poliisiin ja auttanut heitä olemaan yhteydessä rikosten uhreja auttaviin tahoihin.

Muutama auttamisjärjestelmään vuonna 2017 ohjautunut henkilö on joutunut seksuaalisen hyväksikäytön uhriksi Suomessa. Edellisvuosien tapaan seksuaalisen hyväksikäytön uhriksi Suomessa joutuneita henkilöitä ohjautuu auttamisjärjestelmään edelleen vähän.

Uhriutumispaikka: uudet asiakkaat (55)

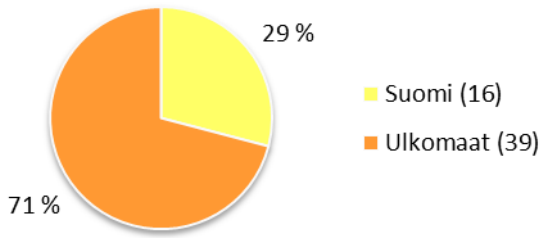

Yleisimmät kansalaisuudet: uudet asiakkaat (55)

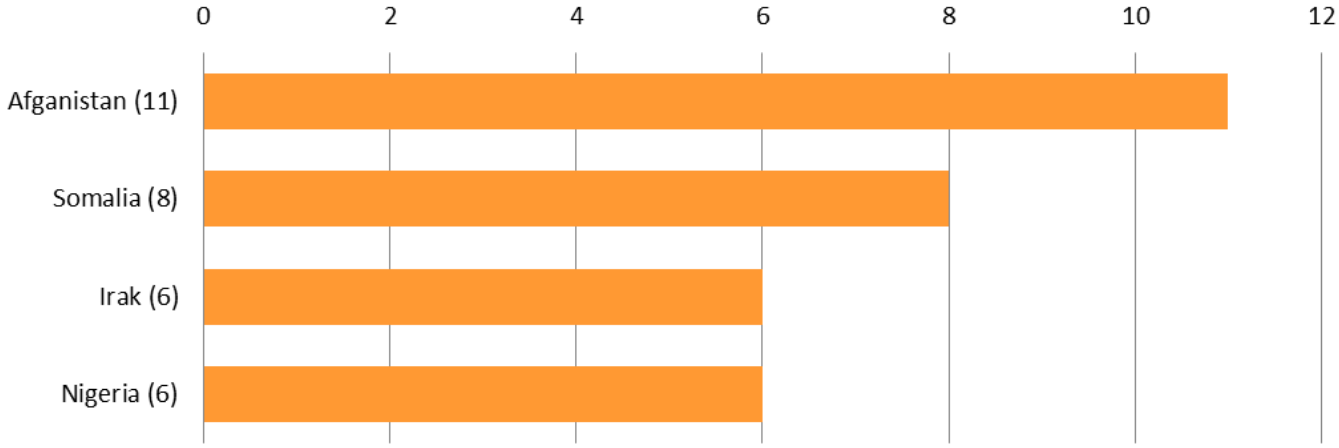

AUTTAMISJÄRJESTELMÄN KAIKKI ASIAKKAAT 30.6.2017

Auttamisjärjestelmän kokonaisasiakasmäärä 30.6.2017 on yhteensä 269 henkilöä. Asiakkaista 184 on aikuisia ja 18 alaikäisiä asiakkaita. Aikuisten asiakkaiden alaikäisiä lapsia, jotka eivät ole itse välttämättä joutuneet ihmiskaupan uhriksi, mutta ovat vanhempansa uhriutumisen vuoksi erityisen tuen tarpeessa, on auttamisjärjestelmän asiakkaina 67.

Ennen vuotta 2017 alkaneet asiakkuudet huomioiden asiakkaiden kokonaislukumäärä on kasvanut tasaisesti 30.6.2017 asti. Auttamisjärjestelmän asiakkuudet ovat asiakkaan tilanteesta ja auttamistoimien tarpeesta sekä esimerkiksi rikosprosessin kestosta riippuen hyvin eripituisia. Vuoden 2017 kesäkuun lopussa auttamisjärjestelmän asiakkaina on edelleen henkilöitä, jotka ovat tulleet auttamisjärjestelmän piiriin jo vuonna 2013. Tyypillisempää kuitenkin on, että asiakkuus kestää vuodesta kahteen vuotta ja joidenkin kohdalla vain muutamia kuukausia.

Kaikki asiakkaat ja asiakkaiden alaikäiset lapset (269)

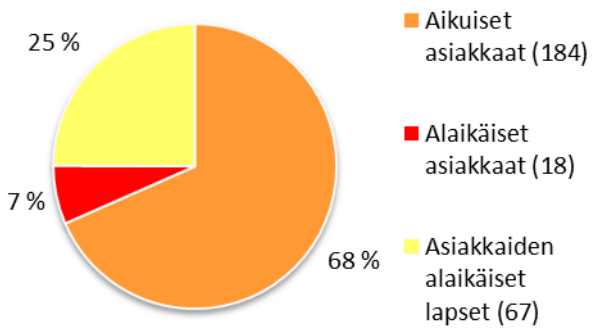

ESITYKSET AUTTAMISJÄRJESTELMÄÄN OTTAMISEKSI 1.1. - 30.6.2017

Auttamisjärjestelmään on aikavälillä 1.1.-30.6.2017 tehty yhteensä 89 esitystä. Auttamisjärjestelmään on tullut jonkin verran enemmän (16 esitystä) uusia esityksiä kuin vuoden 2016 alkupuoliskolla. Näihin esityksiin auttamisjärjestelmä on tehnyt 55 myönteistä päätöstä. Kielteinen päätös on tehty 18 esitykseen, yleensä joko siitä syystä, ettei kyse ollut ihmiskaupasta tai esitetyllä henkilöllä ei ole ollut tarvetta auttamisjärjestelmän palveluille. 30.6.2017 mennessä tulleista uusista esityksistä 16:sta ei ole vielä ratkaistu.

Esityksiä auttamisjärjestelmään on tullut yhteensä kymmeneltä eri alan toimijoilta. Suurin osa vuoden 2017 aikana auttamisjärjestelmään tehdyistä esityksistä on tullut joko Maahanmuuttovirastosta (25), vastaanottokeskuksista ympäri Suomea (20) tai esitetyn mahdollisen ihmiskaupan uhrin lakimieheltä (19). Suurin osa näistä esityksistä on koskenut Suomeen tulleita turvapaikanhakijoita. Esitutkintaviranomaiset (Poliisi ja Rajavartiolaitos) ovat tehneet auttamisjärjestelmään yhteensä kahdeksan esitystä.

Järjestöistä esityksiä auttamisjärjestelmään tekevät aktiivisimmin Pakolaisneuvonta ry (tilastoitu laki-

Esityksiä tehneet toimijat

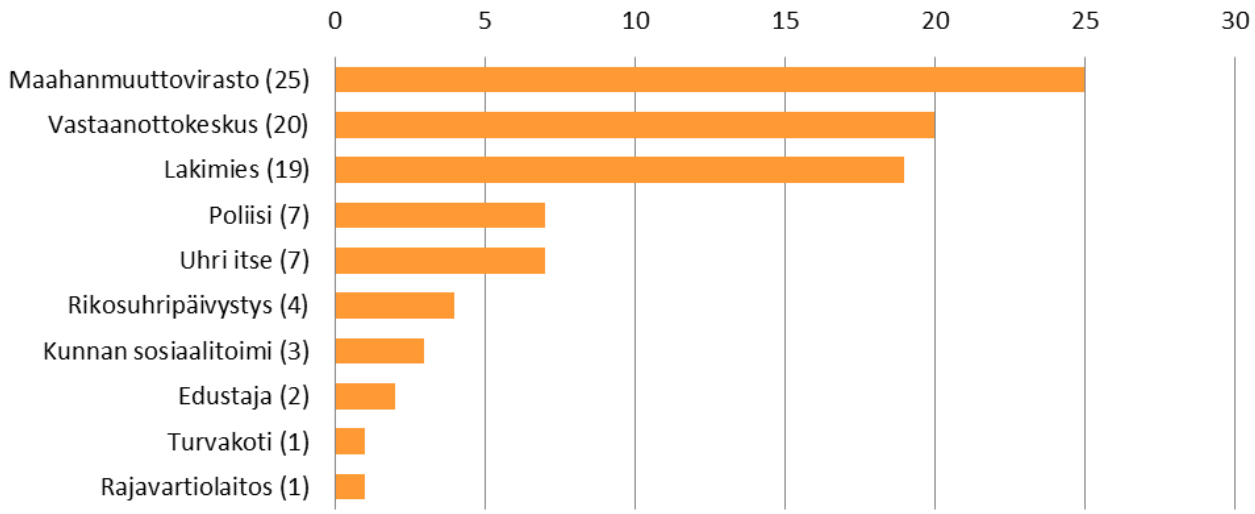

miehiin) ja Rikosuhripäivystys (RIKU), joka on tehnyt vuoden 2017 aikana neljä esitystä. Osa esityksistä tulee myös uhreilta itseltään. Näissä tapauksissa uhri on ottanut itse yhteyttä auttamisjärjestelmään esimerkiksi auttamisjärjestelmän infopuhelimen kautta ja kertonut tilanteessaan. Auttamisjärjestelmä tapaa tällaisissa tapauksissa kyseisiä henkilöitä heidän avuntarpeensa ja tilanteensa kartoittamiseksi. Auttamisjärjestelmä ei kuitenkaan pääasiassa tee etsivää työtä.

Auttamisjärjestelmä ennakoi, että uusien esitysten määrä tullee pysymään tänä vuonna kokonaisuudessaan suunnilleen vuoden 2016 tasolla.

AUTTAMISJÄRJESTELMÄN ANTAMAT TOIPUMIS– JA HARKINTA-AJAT

Yhteensä 14 uudelle asiakkaalle on myönnetty 1.1.-30.6.2017 välillä 30 päivän mittainen toipumisaika. Neljässä tapauksessa toipumisaikaa on jatkettu 60 päivällä 90 päivän mittaiseksi. Harkinta-aikoja auttamisjärjestelmä on antanut tarkasteluajanjaksona kaksi, joista toinen on kestänyt 4,5 ja toinen 6 kuukautta.

Auttamisjärjestelmän oikeus antaa toipumisaika perustuu *vastaanottolain (746/2011)* 36 §:ään ja se voidaan antaa Suomessa laillisesti oleskelevalle henkilölle, myös suomalaiselle. Toipumisaikana esitutkintaviranomainen tai syyttäjä ei saa olla yhteydessä asiakkaaseen ilman tämän suostumusta, eikä auttamisjärjestelmä saa tehdä ilmoitusta esitutkintaviranomaisille asiaakaan ottamisesta sen palveluiden piiriin. Toipumisajan minimikesto on 30 päivää ja sitä voidaan jatkaa maksimissaan 90 päivän mittaiseksi.

Harkinta-ajan myöntämisestä taas säädetään *ulkomaalaislaissa (301/2004)* ja se voidaan antaa henkilöille, joilla ei ole laillista oleskeluoikeutta Suomessa. Harkinta-aikana ihmiskaupan uhri on laillisesti Suomessa ja hän voi toipumisajan tavoin levätä ja toipua kokemuksistaan ja päättää, onko valmis tekemään viranomaisten kanssa yhteistyötä häneen kohdistuneen ihmiskaupparikoksen selvittämiseksi. Harkinta-ajan minimikesto on 30 päivää ja maksimi 6 kuukautta.

MAHDOLLISEN IHMISKAUPAN UHRIN OHJAAMINEN AUTTAMISJÄRJESTELMÄÄN

Koska auttamisjärjestelmä ei tee itse etsivää työtä, henkilöä tulee esittää auttamisjärjestelmään. Esityksen henkilön ottamisesta ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmään voi tehdä viranomainen, järjestö, ihmiskaupan uhri itse taikka yksityinen tai julkinen palveluntuottaja. Kiireellisessä tapauksessa sekä esitys että päätös auttamisjärjestelmään ottamisesta voidaan tehdä suullisesti, jolloin auttamistoimia päästään järjestämään viipymättä.

Esityksen tekohetkellä esittäjällä ei tarvitse olla täyttä varmuutta siitä, että henkilö todella on ihmiskaupan uhri, vaan pelkkä epäily riittää. Auttamisjärjestelmä ohjaa esitysten tekemisessä sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisessa. Auttamisjärjestelmään voi olla yhteydessä sähköpostitse puhelimitse tai www.ihmiskauppa.fi –sivuston kautta.

LOPUKSI

Vuoden 2017 aikana auttamisjärjestelmän asiakasmäärä on noussut ensimmäistä kertaa yli 200 asiakkaaseen. Jos auttamisjärjestelmässä olevat asiakkaiden alaikäiset lapset lasketaan asiakkuuksiin, lukumäärä lähentelee 270 asiakasta. Auttamisjärjestelmä arvioi, että asiakasmäärä ei luultavasti ole laskemassa ainakaan vielä vuoden 2017 aikana.

Lakisääteisten työtehtäviensä hoitamisen ohella auttamisjärjestelmä on keväällä 2017 uudistanut visuaalisen ilmeensä. Uusi ilme on otettu käyttöön huhtikuussa 2017 ja sitä on tarkoitus käyttää kaikessa auttamisjärjestelmän viestinnässä.

IHMISKAUPAN UHRIEN
AUTTAMISJÄRJESTELMÄ

Osana jatkuvaa toimintaansa, auttamisjärjestelmä aloittaa syyskuussa 2017 toukokuuhun 2019 asti kestävän IHME-hankkeen, johon sille on myönnetty rahoitusta Euroopan unionin sisäisen turvallisuuden rahastosta (ISF). Hankkeen tarkoituksena on edistää ihmiskaupan vastaisen työn toimintamahdollisuuksia Suomessa. Hankkeessa muun muassa koulutetaan esitutkintaviranomaisia ihmiskaupan tunnistamiseen, tutkimiseen ja uhrien ohjaamiseen liittyen. Koulutukset toteutetaan yhteistyössä sekä Poliisiammattikorkeakoulun että Raja– ja merivartiokoulun kanssa.

Hankkeen puitteissa on myös tarkoitus uudistaa www.ihmiskauppa.fi -sivut vastaamaan paremmin sekä apua että tietoa etsivien tarpeita. Lisäksi hankkeessa tullaan tekemään tutkimus lapsikaupan tilasta Suomessa ja verrokkimaissa sekä järjestämään kaksi seminaaria aiheeseen liittyen.